

KOVID-19 PANDEMİ KRİZİ DÖNEMİNDE HABER ÜRETİM PRATİKLERİ

Kurbanı GEYİK¹

¹Öğretim Görevlisi, Hitit Üniversitesi, kurbanigeyik1@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7154-5743

Geyik, Kurbanı. "Kovid-19 Pandemi Krizi Döneminde Haber Üretim Pratikleri". ulakbilge, 60 (2021 Mayıs): s. 741–754. doi: 10.7816/ulakbilge-09-60-06

ÖZ

Kovid-19 salgını, küresel ölçekte siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal alanda önemli sonuçları görülen derin krize neden olmuştur. Salgına karşı alınan tedbirler, toplumsal süreçlerde aksamalara yol açarken, bazı iş kollarında çalışmalar durma noktasına gelmiştir. Tüm dünyada, sağlığın temel mesele haline gelmesi, dijitalleşmenin artması, sosyal ilişkilerin, ekonomik ve sanatsal etkinliklerin yeniden tasarlanması gibi bir takım yapısal dönüşümler görülmektedir. Bu araştırma, salgın, savaş ve afet gibi olağanüstü durumlarda iş yoğunluğu daha da artan gazetecilerin çalışma düzeninin, Covid-19 salgınından nasıl etkilendiğinin açığa çıkarılması amacıyla yapılmış nitel araştırmadır. Çalışma kapsamında, Ankara'daki haber kuruluşlarında görevli 9 gazetecinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma bulgularına göre, özellikle gazete ve televizyon gazeteciliğinde, haber üretim sürecinde yerinden haber toplama yöntemini uygulama imkanının neredeyse hiç bulunamadığı, yeni iletişim ortamları üzerinden erişilen ikincil kaynaklardan ya da ajanslardan haberlerin toplandığı saptanmıştır. Hastalık bulaşma riski ve haber kaynakları tarafından düzenlenen etkinliklere gazeteci katılımının sınırlandırılması gibi nedenlerden kaynaklanan bu durumun, gazete ve televizyon habercilerinin, olağan dönemde kısmen kullandıkları yeni iletişim ortamlarına daha fazla yönelmelerine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik, haber üretim pratikleri, Kovid-19 salgını

Makale Bilgisi:

Geliş: 25 Mart 2021

Düzeltilme: 5 Mayıs 2021

Kabul: 22 Mayıs 2021

Giriş

Habercilik, iktidarların politikaları ve teknolojik gelişmelerin etkisi altında gelişimini sürdüren dinamik bir alandır. Haber üretim pratikleri, geçmişten günümüze ulaşım ve iletişim teknolojilerinin ekolojik yapısına göre yeniden tasarlanmaktadır. Mobil internet ve akıllı telefonların yaygınlaşmasına bağlı olarak geliştirilen masa başı habercilikle birlikte geleneksel haber toplama yöntemleri de devam ettirilmektedir. Özellikle afet, savaş ve toplumsal olaylar, gazeteciler tarafından bizzat yerinden izlenmektedir. Gazeteciler, olağanüstü dönemlerde yaşanan gelişmeleri haberleştirirken yerinden haber toplama tekniğine başvurduklarında, iktidarların akreditasyon uygulamaları nedeniyle haber kaynağına erişim güçlüklerinin yanı sıra güvenlik sorunlarıyla da karşılaşabilmektedir. Bu araştırmanın da odak noktası olan Kovid-19 salgını sürecinde, hükümetlerin uyguladığı politikaların ve hastalık bulaşma endişesinin, haber üretim pratiklerini şekillendirdiği varsayılmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ölümlere neden olan Kovid-19 salgınına karşın hükümet tarafından uygulanan izolasyon tedbirleri, toplumsal yaşamın tüm alanlarını etkilemektedir. Birçok iş kolunda faaliyetlerin durma noktasına geldiği izolasyon sürecinde, kamuoyuna haber aktarma görevi bulan gazeteciler ise çalışmalarına devam etmiştir. Salgının başlamasıyla bazı medya kuruluşları çalışanlarının sağlığını korumak amacıyla uzaktan çalışma modeline başvurmuştur (Kuru, 2020). Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ahmet Hakan (2020), “basında evden çalışma devrimi” olarak nitelendirdiği uzaktan çalışma modeliyle bir gazetenin çıkarılabildiğini gördüklerini belirtmektedir. Haber merkezi kullanılmadan habercilik faaliyetinin gerçekleştirildiği bu çalışma modelinde, muhabirlerin editör, yayıncı ve haber kaynaklarıyla ilişkilerini, haber toplama, görselleştirme ve sunum süreçlerini nasıl yürüttüğü sorusu önem kazanmaktadır. Literatür taramasında, doğrudan Kovid-19 döneminde gazetecilerin haber üretim pratiklerini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte Öztunç (2020) “İnternet Haberciliğinde Koronavirüs Salgınının Sunum Biçimi”ni, Furuncu ve Zinderen (2021) Kovid-19 döneminde veri gazeteciliği faaliyetlerini, Mildred Perreault ve Gregory Perreault (2021) da Kovid-19 salgını sürecinde gazetecilerin içinde bulunduğu iletişim ekolojisini ele almaktadır.

Pandemi sürecinde medyada yer alan haberler arasında, güvenlik, politika, ekonomi, diplomasi, eğitim, magazin ve spor gibi hemen hemen tüm alanlarda haber örneklerine rastlanmaktadır. Bu çalışmada, Kovid-19 sürecinde profesyonel gazeteciler tarafından başvuru alan haber üretim pratikleri konusunda bir perspektif oluşturulması amaçlanmaktadır. Amaçlı örneklem yönteminin esas alındığı araştırmada, Cumhurbaşkanlığı, TBMM, bakanlıklar gibi önemli haber kaynaklarından üst düzey kurum ve kuruluşların bulunduğu Ankara’da görevli 9 gazeteciyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, Kovid-19 salgını sürecinde haber üretim pratikleri, gazetecilerin haber merkezi ve kaynaklarıyla ilişkileri, haber toplama ve görselleştirme teknikleri bakımından analiz edilmiştir. Makalede ayrıca, olağanüstü durumlar ve kriz haberciliği tartışılmış, kriz dönemlerindeki haber üretim pratikleri değerlendirilmiştir.

Haber

Haber kavramının tanımına ilişkin çok fazla anlatı bulunmaktadır. En yaygın tanımlamalardan biri, “haber, gerçek dünyada meydana gelen olay, kişiler ya da şeylere dair yeni ve ilgi çekici enformasyondur” şeklindedir (Dursun, 2005: 69). Bu tanım, haberi oluşturan enformasyonun, güncel ve dikkat çekici olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla haber daha önce bilinmeyen, yeni ve dikkat çekici enformasyonun, bir kitle iletişim aracında yayımlanmış halidir. Haber kavramının, bireylerin yeni olanı öğrenme arzusunu giderme noktasında işlevsel bir özellik arz ettiğine işaret edilmektedir (Johnson ve Harris, 1969, akt. Kars, 2015: 7).

Liberal yaklaşımlar, gazetecilerin, mevcut olay veya olguya dair enformasyonu tıpkı bir “ayna” gibi aktardığını savunurken, eleştirel yaklaşımlar ise haberin gerçeği tam olarak yansıttığı iddiasına karşı çıkmaktadır. Eleştirel yaklaşımlar, kapitalist bir toplumda, medyanın iktidarların etkisi altında faaliyet gösterdiğini, egemen güçlerin iktidarlarını yeniden üreten bir rolü yerine getirdiğini, buna bağlı olarak gerçeği tam olarak yansıtmamasının mümkün olmadığını öne sürmektedir (Dursun, 2005: 70).

Diğer taraftan, kitle iletişim araçlarında yer alan haberler, her gün dünyada yaşanan ve kamuoyunun ilgisini çekecek olay, olgu ya da kişilerle ilgili gelişmelerin sadece bir kısmını oluşturmaktadır. Medya organlarının yayın politikaları, politik ve ekonomik nedenler, bazı olayların haberleştirilmesini engellemektedir. Ulaşım ve yeni iletişim teknolojilerinin yaygın olmadığı dönemlerde, gazetelerde sütun sayısı, televizyonlarda yayın süresi sınırlaması, yayınlanan haberlerin sayısını belirlerken, günümüzde teknoloji kaynaklı bu sınırlılıklar büyük ölçüde aşılmış olmasına rağmen çok sayıda haberden seçim yapılmakta ve bazıları yayınlanmaktadır. Bir gazeteciye göre haber olan bir olay ya da bilgi, başka bir gazeteci tarafından haber olarak değerlendirilmemektedir. Bu nedenle medyanın çok sayıda olay arasından haberleştirmek üzere seçimi neye göre yaptığı sorusu önemlidir. Haber seçim sürecinin nasıl gerçekleştiği, bu süreçte hangi unsurların gazetecilerin kararlarında belirleyici olduğu üzerinde durulması gerekir (Türk, 2013: 741). Ruge ve Galtung (1965: 65-71), haber değeri olarak 8’i evrensel ve 4’ü bölgesel olmak üzere 12 faktör bulunduğunu

belirtmektedir. Eşik değeri, kesinlik, devamlılık, sıklık, uyumluluk, anlamlılık, çeşitleme, beklenmediklik, seçkin uluslarla ve kişilerle ilgililik, olumsuz bir şeyle ilişki, kişiselleştirebilme, bir olay ya da olguya dair enformasyonun haber değeri taşıyıp taşımadığını ölçmek için dikkate alınan faktörler olarak değerlendirilmektedir. Haber değeri kriterlerini belirlemeye yönelik bir diğer çalışma, İngiliz araştırmacılar Deirdre O'Neill ve Tony Harcup tarafından yapılmıştır. O'Neil ve Harcup (2008: 161-174), Galtung ve Ruge tarafından ele alınmamış yeni haber kriterleri ortaya koyarken, bu kriterleri eğlence, olumlu olana gönderme, elit kuruluş ve enstitülere yapılan gönderme ile gündem, promosyonlar ve kampanyalar olarak ifade etmektedir.

Son dönemde yapılan haber değeri araştırmalarından biri, Türk ve arkadaşları tarafından, 2013'te Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Gazetecilerin haber değeri algısına etki eden faktörleri belirlemeye yönelik yapılan bu çalışmada, habercilerin gazetecilik eğitimi, okuyucu eğilimi, amirler ve haber kaynaklarının, haber değeri anlayışını yüksek oranda etkilediği saptanmıştır. Medya çalışanının bağlı bulunduğu kuruluşun bütçesi, medya çalışanının değer yargıları ve dünya görüşü ile kadrodaki arkadaşlar faktörlerinin ise gazetecilerin haber değeri anlayışını az etkilediği ortaya çıkarılmıştır. (Türk vd., 2013: 746-747).

Habercilik Alanının Gelişim Süreci

İnsanlar, çevresinde, içinde bulunduğu toplum ve yaşadığı dünya üzerindeki yeni gelişmelere ve değişime tarih boyunca ilgi duymuş, bu ilgiden hareketle uygarlığın ilk döneminden bu yana haber alma gereksinimini çeşitli yöntemler kullanarak karşılamıştır. Her teknolojik yenilikle haber toplama ve dağıtım yöntemleri de geliştirilerek dönüşüme uğramıştır. Yazı ve matbaanın keşfinin ardından ilk önce gazete, daha sonra sırasıyla fotoğraf, telsiz, radyo, televizyon gibi iletişim araçlarının icadıyla haber ve haberleşme eylemi farklı bir düzleme taşınmış, bu gelişmeler sonucunda toplumların haber alma gereksinimini karşılamak üzere profesyonel gazetecilik mesleği ortaya çıkmıştır. 17. yüzyıla kadar gemi kaptanları, ajanlar, tacir ve ulaklar aracılığıyla toplanan haberlerin üretimi, bu yüzyılda gazetelerin yaygınlaşmasıyla alanın önemli faili olarak öne çıkan muhabirler tarafından profesyonel yaklaşımla gerçekleştirilmeye başlanmıştır (İnuğur, 1993: 143).

Haberciler, gazetecilik alanının ilk dönemlerinden bu yana, haber üretim süreci kapsamında, haberin kaynağında bizzat yer alarak gözlem yapma imkanı sunan "yerinden haber toplama yöntemi", haberin kaynağı olan kişilerle röportaj yapmak suretiyle bilgi edinilmesini sağlayan "insanlarla konuşarak haber toplama" ve haber için gerekli bilgiyi içeren belge, evrak, not vb. kaynaklara başvurma tekniği olarak bilinen "ikincil kaynak kullanma" olmak üzere üç başlıkta toplanan yöntemleri kullanmaktadır (Tokgöz, 2011: 273-275). İlk dönemlerde, haber merkezine yakın bölgelerdeki gelişmelere dair haberler için yerinden haber toplama tekniğine başvurulurken, uzak mesafelerdeki gelişmelerin ise çoğunlukla insanlarla konuşarak haber toplama ve ikincil kaynak kullanmak tekniğiyle haberleştirildiği bilinmektedir. Sloan ve Parcell (2002: 145), basın tarihini ele aldıkları, "American Journalism" adlı kitabında, 18. yüzyılda habere erişimin uzun süren mücadelenin sonucunda gerçekleştiğini belirtirken, bu yüzyılda gazetecilik yapan Peter Mumford'un, baskı ofisine 80 kilometre uzaklıktaki bir bölgede haber kaynaklarına ulaşabilmek için 26 saat at sırtında yolculuk yaptığı ve bu süreçte birkaç at değişikliği yapmak durumunda kaldığına dikkati çekmektedir. Bu dönemde gömlek yakası veya tırnak üzerine yazarak, hafızaya kaydederek bilgi toplayan gazeteciler, zamanla iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde, ses ve görüntü kaydı yapma, haber kaynaklarına önce sabit telefon, ardından mobil telefonlarla ulaşarak habere erişim imkanı bulmuştur.

Bilgisayar ve internet teknolojisi üzerinden kurulan iletişim ağlarının, 2000'li yılların başından itibaren yaygınlaşması, ekonomiden sosyal hayata kadar tüm alanlarda üretilen verinin dijital ortama taşınmasını sağlarken, bu süreçte gazetecilik alanında da yeni haber üretim pratikleri geliştirilmiştir. Kamu arşivi ve dosyaların dijital ortama taşınması sayesinde, ikincil kaynak olarak değerlendirilen bu verilere erişim adeta bir tık mesafeye indirgenmiştir. Dijital verilerin analizini yapabilen yazılımları kullanan muhabirler, birçok bilgi ve belgeyi kısa sürede analiz ederek haberleştirebilmektedir (Howard, 2017: 10-11). Diğer taraftan, mobil bilgisayar, mobil internet ve akıllı telefonların geliştirilmesiyle de habere erişim süreci kapsamında kullanılan ikincil kaynak kullanma yöntemi çok daha pratik hale gelmiştir. Gazeteciler, artık haberde kullanacakları ikincil kaynaklara bulundukları yerden mobil internete bağlı mobil bilgisayar veya akıllı telefonlar aracılığıyla ulaşabilmektedir (Furuncu, 2019: 19) .

Mobil iletişim teknolojileri, yerinden haber toplama ve insanlarla konuşarak haber toplama yöntemlerinde de yoğun olarak kullanılmaktadır. Gazeteciler, yerinden haber toplama sürecinde, akıllı telefonla yazı yazabilmekte, fotoğraf çekebilmekte, video ve ses kaydı alabilmekte, mobil internet üzerinden canlı yayın yapabilmekte, haber metinleri ve görsellerini kısa sürede haber merkezlerine iletebilmektedir (Narin, 2015: 83).

Haber üretim sürecinin, gazetecilik mesleğinin ortaya çıktığı dönemle kıyaslanamayacak ölçüde gelişim gösterdiği ortadadır. Muhabirler, günümüzde önemli olay, program veya etkinlikleri, yerinden haber toplama, ikincil kaynaklara başvurma ve insanlarla konuşarak haber toplama yöntemlerini birlikte kullanarak, mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu imkanları sayesinde neredeyse anlık olarak haberleştirebilmektedir. Haber kaynaklarıyla WhatsApp, Twitter, Facebook, YouTube ve Instagram gibi uygulamalar aracılığıyla sürekli etkileşim halinde bulunan

gazeteciler, günün hangi saati olursa olsun her yeni gelişmeyle ilgili gerekli bilgiyi toplama olanağına sahiptir (Geyik, 2020: 271-278).

Kriz Haberciliği

Latince krinein, Grekcede krasis köklerinden türetilmiş kriz (crisis) kelimesinin birden fazla anlamı bulunmaktadır (Örnek, 2007: 115). Kriz, Merriam Webster (2021) sözlüğünde, "bir hastalıkta daha iyi veya daha kötü dönüm noktası", "paroksizmal bir ağrı, sıkıntı veya düzensiz işlev atağı", "belirleyici bir değişikliğin yaklaşmakta olduğu istikrarsız bir zaman veya durum" şeklinde açıklanmaktadır.

Tıp biliminin kurucusu Hipokrates ve Thukydides'in, "yaşamla ölüm, zaferle yenilgi arasında kararın verildiği dönüm noktası" olarak açıkladığı kriz kavramı, işlerin daha iyi ya da kötüye gitmesi durumuna işaret etmektedir (Örnek, 2007: 116). Kriz, önemli bir soruna sebep olan, ani veya yavaş yavaş ortaya çıkan, acilen ele alınması gereken değişiklik olarak değerlendirilmektedir (Harvard Business Review, 2015: 14). Kriz dönemlerde her yeni gelişmeye dair bilgiye sahip olmak, büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, önemli olanın yalnızca krizlerin kendisi olmadığı, aynı zamanda bunlara yanıt verme ve iletişim kapasitemiz olduğunu anlamak hayati önem taşır. İşte bu dönemlerde, gazetecilere önemli görevler düşmektedir (Drock, 2018: 11-12). Böylesi durumlarda doğru bilgiye erişmek büyük önem kazanmaktadır. Kriz durumlarında haberciliğin toplumsal önemi artmaktadır (Çaplı ve Taş, 2009: 238). Kamuoyunun artan haber talebini karşılamak, gazeteciler açısından riskli ve zorlu koşullarla mücadele sonucunda gerçekleşmektedir. Bu dönemde yapılan kriz haberciliği, sosyal, siyasi ya da ekonomik alanlarda görülen gerilim, tehdit anlarını ön plana çıkaran gazetecilik türü olarak tanımlanmaktadır (Yüksel, 2010: 280).

Kriz dönemlerinde, kulaktan kulağa yayılan bilgiler ve asılsız haberler artış gösterirken, gazeteciler de doğru bilgiye ulaşma noktasında zorluklarla karşılaşabilmektedir (Fırat, 2011: 39). Çevrimiçi sosyal ağlar, kriz döneminde bilginin dağıtımında önemli rol oynasa da bu tür kaynaklar güvenilirlik açısından son derece riskli bulunmakta ve verileri doğrulama ihtiyacı duyulmaktadır. Dolayısıyla, kriz sürecinde haber üretiminin, profesyonel gazeteciler tarafından yürütülmesi gereken bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Çetinkuş ve Keleş, 2017: 117).

Krize neden olan olay ya da durumlara göre, gazetecilerin habere erişim yöntemi değişmektedir. Gazetecilerin bu dönemdeki haber üretim pratikleri, sadece medyanın yayın politikasına göre değil krizin neden olduğu koşullar, iktidarların politikaları ve kullanılan iletişim araçlarının yapısına göre de şekillenmektedir. Deprem, sel gibi afet dönemlerinde, yerinden haber toplama tekniğini kullanan gazeteciler, bu süreçte iletişim ve ulaşım altyapılarının zarar görmesi durumuna bağlı olarak haber üretiminde zorluklarla karşılaşabilmektedir. Savaş ve büyük salgın dönemlerinde ise haber üretim sürecinde çok daha büyük sorunlar yaşanması söz konusudur. Özellikle savaşlarda, askerlerin kontrolü altında olmak kaydıyla yerinden haber toplama pratiği olarak tanımlanan iştirilmiş gazetecilik uygulaması gibi sınırlamaların yanı sıra, bu uygulamadan bağımsız hareket etmek isteyen habercilerin hayatlarını kaybetme riski ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Irak Savaşı'nda gazeteciler bu tür uygulamalara tabi olarak haber üretirken, bağımsız hareket eden birçok gazeteci hayatını kaybetmiştir. 2011'de başlayan toplumsal hareketlerin, dış güçlerin de müdahil olmasıyla savaşa dönüştüğü Suriye'de ise gazeteciler sıcak çatışma bölgelerine girememiş, gelişmeler çoğunlukla sosyal medya platformlarından takip edilmiştir. Bu nedenle çok fazla bilgi kirliliğinin yaşandığı Suriye Savaşı'nda gazeteciler, doğru bilgiye ulaşma noktasında sıkıntılarla karşılaşmıştır (Devran ve Özcan, 2018). Çatışma bölgelerindeki gelişmeleri medyaya farklı yansıtma çabası içine girebilen güçler, sahada bağımsız hareket etmek isteyen gazetecileri de zaman zaman hedef almıştır.

Bu araştırmanın da odak noktasını oluşturan Kovid-19 salgını sürecinde ise kriz haberciliği bakımından haber medyası için farklı deneyimlerin yaşandığı değerlendirilmektedir. Çin'in Wuhan şehrinde, 2019'un sonunda başlayan Kovid-19 pandemi krizi (Zhou vd., 2020: 1054), ölümcül sonuçlarıyla dünyayı alarm durumuna geçirmiş, diğer iş kollarında olduğu gibi basın iş kolunda da çalışanların çalışma düzenlerini değiştirmek durumunda bırakmıştır. Türkiye'de ilk kez 11 Mart 2020'de Covid-19 vakasının görülmesinin ardından (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020), seyahat kısıtlaması, yüz yüze eğitime ara verilmesi, her türlü bilimsel, kültürel, sanatsal ve benzeri faaliyetlerin ertelenmesi, sokağa çıkma yasağının uygulanması gibi birçok tedbirin devreye alınmasıyla hayat adeta durma noktasına gelmiştir. Salgın doğal olarak kamuoyunun en önemli gündem konusu olurken, bu süreçte halkın en önemli haber kaynakları haber ajansları, televizyon ve gazeteler olmuştur. Medyada, bu kriz sürecinde, yeni vakalar, salgına karşı alınması gereken tedbirlere dair haberler önemli yer bulurken, diğer alanlarda yaşanan gelişmelerle ilgili haber üretimleri devam ettirilmiştir. Çalışanların sağlığını korumaya yönelik uzaktan çalışma sistemine geçen haber kuruluşlarının, haber üretim süreçlerini yeniden yapılandırdıkları düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle, Ankara'daki haber kuruluşlarında görevli gazetecilerin görüşlerine başvurularak, bu kriz döneminde uygulanan haber üretim pratiklerinin açığa çıkarılması amaçlanmaktadır.

Kovid-19 Salgını Sürecinde Uygulanan Haber Üretim Pratiklerinin İncelenmesi

Yöntem

Kovid-19 salgını sürecinin haber üretim pratiklerine etkilerini açığa çıkarmak amacıyla yaptığımız bu nitel araştırmada, derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme, katılımcıların perspektiflerini, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya çıkarmada başvurulan etkili bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 20). Bu yöntem, araştırmacıya, araştırılan konuyu, katılımcıların bakış açılarından görebilmeye ve bu bakış açılarını oluşturan sosyal yapıyı ve süreçleri ortaya koymaya imkan tanımaktadır (Punch, 2005: 166).

Amaçlı örneklem yönteminin esas alındığı çalışmamızda, araştırma konusuna dair deneyimi bulunan ve daha fazla bilgi alınabilecek profesyonel gazeteciler örnekleme dahil edilmiştir. Nitel araştırmalar, araştırma evrenini, sosyal gerçekliği genellemelere varmak amacıyla ele almadığından (Patton, 2002), bu yaklaşımı esas alanlar, temsil edici bir örneklemden çok, veri toplanabilecek bir örneklem üzerinde çalışmayı tercih etmektedir (Kümbetoğlu, 2008: 96- 97). Araştırma kapsamında, örneklem grubu belirlenirken görüşlerine başvurulacak haberciler, deneyimli gazeteciler arasından seçilmiştir. Görüşlerine başvurulacak gazetecilerin Ankara'da görev yapıyor olmasına dikkat edilmiştir. Ankara, Türkiye'nin başkenti olmasına bağlı olarak Cumhurbaşkanlığı, TBMM ve Bakanlıklar gibi merkezi kurum ve kuruluşlara ev sahipliği yapması nedeniyle salgın gibi durumlarda krizin yönetildiği şehirdir. Dolayısıyla kriz dönemlerinde, Ankara'da yoğun haber üretiminin yapılma durumu söz konusudur. Yine örneklem grubunu belirlemede dikkate alınan bir diğer kriter de görüşlerine başvurulacak gazetecilerin görev yaptığı kurumların, saha haberciliği yapan kuruluşlar olup olmadığı hususudur. Bu doğrultuda, görüşülen 9 kişiden 4'ü haber ajanslarında, 3'ü haber televizyonu kanalında, 2'si de ulusal gazetede görev yapmaktadır.

Görüşme tekniği uygulaması kapsamında, yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu düzenlenmiştir. Bu yöntem, araştırmacıya, önceden hazırlanmış görüşme formuna bağlı olarak sürecin sürdürülmesi nedeniyle daha sistemli ve karşılaştırılabilir veriler sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 283). Bu çalışmada da görüşlerine başvurulacak kişilere, açık uçlu sorular yöneltilmiş, katılımcıların yanıtlarından hareketle ayrıca farklı soruları da sorma gereği ortaya çıkmıştır. Görüşmeler, Zoom sistemi üzerinden yapılmış, katılımcıların onayıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşme kayıtlarının süresi (en az) 20 ile (en fazla) 45 dakika arasında gerçekleşmiştir.¹

Bulgular ve Yorum

Araştırmamız kapsamında görüşlerine başvurulacak gazetecilerden 2'si Anadolu Ajansı (AA), 1'i Demirören Haber Ajansı (DHA), 1'i İhlas Haber Ajansı (İHA), 1'i Milliyet Gazetesi, 2'si TRT, 1'i CNN Türk ve 1'i de Sabah Gazetesi'nde çalışmaktadır.

Tablo 1. Görüşülen medya profesyonellerinin bilgileri

Görüşülen kişi	Çalışılan Medya Kuruluşu	Çalışma Pozisyonu
Beyazıt Cebeci	İHA	Ankara Haber Müdürü
Cuma Yavuz	TRT	Muhabir
Didem Özel Tümer	Milliyet Gazetesi	Ankara Temsilcisi
Enes Kaplan	AA	Muhabir
Ercan Gürses	DHA	Ankara Temsilcisi
Hakan Dilaver	TRT	Editör
Kıvanç El	CNN Türk	Editör
Tarık Işık	Sabah Gazetesi	Editör
Zihni Oğuz Akın	AA	Görüntülü Haberler Editör Yardımcısı

"Haber merkezlerindeki işleyiş", "haber kaynaklarıyla ilişkiler", "haber toplama yöntemleri", "haberlerin görselleştirilmesi" ile ilgili soruların yöneltildiği görüşmelerden elde edilen bulgular analiz edilerek, Kovid-19 salgını sürecinde uygulanan haber üretim pratiklerine ilişkin perspektif oluşturulmaya çalışılmıştır.

Haber Merkezlerindeki İşleyiş

Görüşmelerde, katılımcılara, haber merkezlerinin işleyişinde, Kovid-19 salgını sürecinde bir değişim olup olmadığına dair soru yöneltilmiştir. Görüşülen gazetecilerin tamamı, bağlı oldukları haber merkezlerinde salgın dolayısıyla yeni çalışma düzeni oluşturulduğunu belirtmektedir. Salgının ilk dönemlerinde Kanal D Ankara Temsilcisi olarak görev yapan, daha sonra DHA Ankara Temsilciliğine getirilen Ercan Gürses, haber merkezindeki yeni çalışma düzenini ortaya koyan şu ifadeleri kullanmaktadır:

Kanal D'de şöyle yöntem geliştirdik; yarı yarıya ekibi ikiye ayırdık. Bunun mantığı da şu; büroda pozitifli arkadaşımız olduğu zaman bütün büroyu sistem dışı bırakmamak. Bu riski azaltmak için büronun yarısı evden yarısının da bürodan çalışacağı sisteme geçtik. Evden çalışanlar, sabah gündem toplantılarına online katıldı. Onlara ekipman desteği verildi, evlerine otomasyon sistemi, görüntülü iletişim kurma imkanı tanındı. Anons çekmesi gerektiğinde arabayla evden alındı ve kameramanlarla buluşturuldu. Kameramanlar da dönüşümlü çalışıyordu zaten. Yine montajcıların evden montaj yapma tekniğini geliştirmek için bazı teknik yatırımlar yapıldı. Böylesi zor ortamda, zor süreci bu çalışma düzeniyle aşmaya çalıştık. Nispeten de aştık. (Gürses, çevrimiçi görüşme, 15.03.2021).

AA'nın deneyimli muhabirlerinden Kaplan da salgının başlamasıyla birlikte, haber merkezinde çalışma düzeninin yeniden tasarlandığını, muhabirlerin önemli kısmının evden, az sayıda muhabirin de haber merkezinde çalıştığını belirterek, uzaktan çalışan personel ile haber merkezinde nöbet tutan personel arasındaki ilişkilerin tamamen yeni iletişim ortamlarından yürütüldüğünü söylemektedir. Kaplan, salgın öncesinde de haber merkezindeki rutin işleyiş için yeni iletişim ortamlarından yararlandığına, ancak uzaktan çalışma sistemiyle yüz yüze iletişimin tamamen ortadan kalktığına işaret ederek, haber merkezindeki yeni işleyiş şöyle açıklamaktadır;

Gündem, personelin görevlendirilmesi, iş bölümü, ekip planlaması veya gerektiğinde haberlerle ilgili uyarılar gibi haber merkezinde aklınıza gelen tüm işler, internet tabanlı haber yazım sistemi ile akıllı telefonlar aracılığıyla yürütüldü. Muhabirler, sürekli online kalarak haber merkezi ile irtibatını sürdürdü ve bu şekilde işlerin aksamamasını önüne geçildi (Kaplan, çevrimiçi görüşme, 11.03.2021).

İHA'nın Ankara Haber Müdürlüğü görevini yürüten Cebeci de son yıllarda haber merkezine olan bağlılığın azaldığına işaret etmektedir. Muhabir ve kameramanların, haber merkezine gelmeden sahada takip ettiği gelişmeleri haberleştirip yayınlanmak üzere aktarabildiğini söyleyen Cebeci, salgının haber merkezindeki işleyişe etkilerini şöyle açıklamaktadır;

Salgın döneminde haber merkezi işleyişini açısından değişen tek şey personelimizin bir kısmının büroya uğramadan uzaktan çalışmaya başlaması oldu. Daha önce yüz yüze yaptığımız gündem toplantılarını uzaktan yapmaya başladık. (Cebeci, çevrimiçi görüşme, 20.03.2021).

Sabah Gazetesi'nde editör olarak görev yapan Tarık Işık, vakaların artmasıyla birlikte uzaktan çalışma sistemine geçerek günlük yapılan rutin işleri yeni iletişim araçlarıyla çok daha pratik yöntemlerle yapmaya başladıklarını belirterek, bu yöntemlere başvurulmasının ise zorunlu bir tercih olduğunun altını çizmektedir. Işık, uzaktan çalışma sisteminin, haber merkezindeki işleyişini devam ettirdiğini, ancak verimliliği ise azalttığını öne sürmektedir. Işık, verimliliğin azalmasının nedenini, şöyle açıklamaktadır;

Evden çalışmaya geçilmesi sağlıkla ilgili bir mecburiyetti. Gündem toplantılarını online yapmak durumunda kaldık. Yüz yüze yapılan toplantılardaki sinerjiyi yakalamak mümkün olmuyor. Dolayısıyla, bu durum haber üretimine de olumsuz yansıyor (Işık, çevrimiçi görüşme, 17.03.2021).

Milliyet Gazetesi Ankara Temsilcisi Tümer de 1 yıldan beri uzaktan çalışmayla gazete çıkardıklarını, yeni çalışma sisteminde deneme yanılma ile en doğru yöntemleri bulmaya çalıştıklarını söylemektedir. Milliyet Gazetesi tarihinde evden çalışma sisteminin hiç uygulanmadığını söyleyen Tümer, bu çalışma sistemine geçiş sürecini şöyle anlatmaktadır;

Türkiye'de kapanmaya doğru giderken arkadaşların bir kısmını eve gönderdik, Yalnız yaşayan personelin büroda çalışmasını tercih etmiştik. Hastalığı olan, yaşı ilerlemiş insanları ise evden çalıştırdık. Sonra salgın sürecinin uzadığını gördük ve diğer arkadaşları da evlerine gönderdik. Sadece 1 çalışanım evde uygun ortamı olmadığı için büroda çalışmayı tercih etti. Ayrıca haber müdürüm ofisten çalışmalarını sürdürdü (Tümer, çevrimiçi görüşme, 22.03.2021).

Uzaktan çalışmaya geçilmesinin ilk dönemlerinde özellikle bazı çalışanların teknolojiye tam anlamıyla hakim olamamasının sıkıntılarıyla karşılaştıklarını aktaran Tümer, teknolojik desteği vererek çalışanlarla yeni iletişim

ortamları üzerinden etkileşim halinde kaldıklarını, her sabah Zoom üzerinden rutin toplantıları düzenlediklerini söylemektedir. Uzaktan çalışma sisteminin, verimli olmadığına dair deneyim edindiklerini ifade eden Tümer, bunun nedenini şöyle açıklamaktadır:

Çalışanların kendilerini güvende hissetmelerini sağlaması açısından iyi bir uygulama oldu ancak evlerinde, altlarında eşofmanlarıyla ve kanepede uzanarak çalışmanın, bir süre sonra personelin iş disiplinine olumsuz etkileri olduğunu gördük. Zoom toplantıları, WhatsApp yazışmalarında daha çok zaman kaybettiğimizi fark ettim. Online toplantılarında insanlar sağlıklı iletişim kuramıyor. Sıra ile konuşmak durumunda kalmak, ses ve görüntü kesilmesi gibi durumlar, yüz yüze iletişimde yakalanan sinerjinin oluşmasını engelliyor (Tümer, çevrimiçi görüşme, 22.03.2021).

TRT Merkez Haberler editörlerinden Dilaver de salgının başlamasının ardından haber merkezinde çalışan muhabir ve kameramanların iki gruba ayrılarak bir kısmının haber merkezine uğramadan evden, bir kısmının da büroda çalıştığını belirterek, bu çalışma sisteminde evden ve bürodan çalışanlara verilen sorumlulukları şöyle açıklamaktadır:

Evden çalışanlar arasında ekipler oluşturulurken, birbirine yakın semtlerde ikamet etmeleri dikkate alındı. Bu arkadaşlar, hiç büroya gelmeden, etkinlik, olay, program olduğunda haberini yapıyor. Masa ekibi ise saha ekibine bürodan, haber kaynaklarının sosyal medya, e-posta, FTP hesapları ile canlı yayınları takip ederek destek vermekte, muhabirlerin aktardığı bilgiyi de kullanarak haber metinlerini düzenlemektedir (Dilaver, çevrimiçi görüşme, 11.03.2021).

Görüşmelerden elde edilen bulgular, katılımcıların tamamının uzaktan çalışma sistemini deneyimlediği, bu çalışma sisteminde yeni iletişim ortamları sayesinde rutin işlerin aksamadan yürütüldüğü ve haber merkezine olan bağlılığın özellikle gazetelerde neredeyse tamamen ortadan kalktığı, ancak iş veriminin bu sistemde arzu edilen düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

Haber Kaynaklarıyla İlişkiler

Çalışmanın bu kategorisinde, Kovid-19 salgını sürecinde profesyonel gazetecilerin haber kaynaklarıyla ilişkileri ele alınmaktadır. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde, "Kovid-19 salgını süreci, haber kaynaklarıyla ilişkilerinize nasıl yansdı" ve "Haber kaynaklarıyla ilişki kurma yöntemlerinizi, salgın öncesi dönemle kıyaslayarak anlatır mısınız" şeklinde soru yöneltilmiştir. Bu soru, gazetecilerin salgın nedeniyle uzaktan çalışma sisteminde kullandıkları yöntemler çerçevesinde değerlendirilerek yanıtlanmıştır.

Salgının ilk dönemlerinde Milliyet Gazetesi'nde Cumhurbaşkanlığı muhabirliği yapan Kıvanç El, haber kaynaklarıyla yüz yüze iletişimi çok sınırlı gerçekleştirebildiklerini belirterek, ilişkilerin bu nedenle kopma noktasına geldiğini ifade etmektedir. El, salgın sürecinde haber kaynaklarına erişimde yaşanan zorlukları şöyle açıklamaktadır; Evden çıkamıyorsunuz. Haber kaynaklarına, WhatsApp, Zoom üzerinden ulaşmaya çalıştık. Yüz yüze iletişim olmadığından elektronik ortamda verim alamadık. Bir kopukluk, verimsizlik oluyor. Yüz yüze iletişim kurmanın hiçbir şekilde yerini tutmuyor. Haber kaynağı dediğiniz insanlar, telefonda yeni iletişim ortamlarından çekiniyor. Bunların kaydedilmesi, sızması gibi endişeler var. Rahat hissetmiyor, güvende hissetmiyor (El, çevrimiçi görüşme, 14.03.2021). El, olağan dönemlerde, Cumhurbaşkanlığı ve bağlı birimlerindeki yetkililerle kabine toplantısı gibi programlar vesilesiyle yüz yüze iletişim kurma imkânı bulduklarını, ancak salgın döneminde uzun bir süre kabine toplantısının ardından yapılan basın toplantılarına ara verildiğini belirterek, dolayısıyla Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı sözcüsü, bakanlar, danışmanlarla bir araya gelemediklerini ifade etmektedir.

Işık da salgının, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının da çalışmalarını etkilediğini, birçok kurumun etkinliklerini ertelediğini belirterek, bu durumun haber kaynaklarıyla ilişkilere yansımaları şöyle anlatmaktadır:

Siyasi partiler toplantılarını yapamadılar, bakanlıklar yine aynı şekilde diğer kamu kurumları gibi uzaktan çalışma veya seyreltilmiş kadroyla çalışma sistemine geçtiler. Tüm kurumlarda olağanüstü bir dönem geçiriliyor ve rutin işlerin yerine getirilmesinde zorluklar yaşıyor. Dolayısıyla muhataplarla birebir temas azaldı. Haber kaynaklarıyla birebir sohbet edeceğimiz sohbet ortamı bulunamadı. İnsanlar kendi işiyle mi uğraşacak yoksa gazeteciye mi zaman ayıracak? Özellikle kulis haberciliği için muhataplarla oturup sohbet etmen lazım, 'ne olup, bitiyor' diye sorman lazım. Ne kadar aranızda iyi hukuk olursa olsun, haber kaynağı sınırları çerçevesinde bunu telefonda, uzaktan yapamazsınız (Işık, çevrimiçi görüşme, 17.03.2021).

Görüşmelerde elde edilen bulgulara göre, haber kaynaklarına erişim bakımından, haber ajanslarının daha avantajlı durumda olduğu görülmektedir. Akın (Çevrimiçi görüşme, 21.03.2021), salgın sürecinde, AA Görüntülü Haberler Merkezi'ne bağlı çalışanların, haber kaynaklarıyla ilişkilerinin yoğunluğunun arttığına işaret etmektedir. Akın, "Cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar ile diğer kurum ve kuruluşların yetkilileri, basına açık toplantı gibi etkinliklerde çoğunlukla sadece ajans muhabirleri ve kameramanlarıyla bir araya geldi. Toplantı alanı daraldıkça ve hastalık bulaşma riski fazlalaştıkça, kabul edilen gazeteci sayısı azaltıldı. Bazı durumlarda sadece AA kameramanı alındı"

şeklindeki sözleriyle, salgında, hastalık bulaş riski durumuna bağlı olarak gazeteci ve haber kaynağı ilişkilerinin düzenlendiğini ortaya koymaktadır (Çevrimiçi görüşme, 21.03.2021).

Cebeci, pandemi döneminde haber kaynaklarının sosyal medyaya yöneldiğini, bu durumun salgın sonrasında da devam edeceğini düşündüğünü belirterek, bunun nedenini şöyle açıklamaktadır:

Bu yöntemi haber kaynakları pandemi öncesinde de kullanıyordu ama bu kadar sık değildi. Bununla beraber telekonferans sisteminin de rolü arttı. Bunlar haber kaynaklarının işlerini çok kolaylaştırdı. Muhabir ve kameramanların katılımıyla düzenlenen toplantılar bir organizasyon gerektiren, zaman alan işlerdi. Pandemi sonrasında da devam edeceğini düşünüyorum. Artık bundan sonra bu işler böyle devam edecektir (Cebeci, çevrimiçi görüşme, 20.03.2021).

Kaplan (Çevrimiçi görüşme, 11.03.2021), Ankara'daki önemli haber kaynaklarından siyasi partilerin, kısıtlamaların olduğu süreçte çevrim içi katılım sağlanan ve soruların da yine çevrim içi sorulduğu basın toplantıları düzenlediğini söylemektedir. Kaplan, birebir görüşme ve yerinden röportaj yapma durumu ortaya çıktığında ise bazı sorunlarla karşılaştıklarını, "Rutin haberlerden ziyade özel haber yapmak için yüz yüze röportaj yapmak istediğimizde bazı haber kaynakları hastalık bulaşma riski nedeniyle röportaj taleplerini kibarca reddediyor" şeklindeki sözleriyle aktarmaktadır.

Tümer, Ankara'da gazetecilerin önemli kurum ve kuruluşlardaki haber kaynaklarıyla ilişkilerinin uzun süreden beri WhatsApp üzerinden yürütüldüğünü, bunun dışına çıkarak ilişkileri geliştirmek için özel çaba gösterilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Pandeminin başlamasıyla, kaynaklara erişimin iyice sınırlandırıldığına işaret eden Tümer, bu durumun gazetecilik alanında önemli sonuçları olacağını, şu sözleriyle aktarmaktadır:

Ankara gazetecileri, bakanlıklarda, kamu kurumlarında elini kolunu sallayarak gezemiyorlar. Kaçta girdikleri, kiminle görüştikleri kayıt altına alınıyor. Basın müşavirlikleri aracılığıyla kamuya bilgiyi tek elden vermeye çalışıyorlar. WhatsApp üzerinden tek kanaldan bilgi aksın istiyorlar. Bu şunu beraberinde getiriyor; saha gözlemi anlamındaki eksikliği beraberinde getiriyor. Kovid ile bu durum daha da arttı. Kovid süreci uzadıkça sahadan kopuş daha da artarsa yeniden adaptasyon zor olacak. Bu çok önemli risk. (Tümer, çevrimiçi görüşme, 22.03.2021).

Görüşmelerde, haber kaynaklarının rolünün değiştiğine dair dikkat çeken bir bulguya da ulaşılmıştır. Gürses, hastalık riskine karşı geliştirilen haber üretim pratikleri kapsamında haber kaynaklarının yeni roller üstlendiğini, şöyle açıklamaktadır:

Haber kaynakları ile özel röportajlarımızı online yaptık. Bazı haberlerde de bir uzman görüşüne ihtiyaç duyduysak, kendilerinden cep telefonlarıyla bizim sorduğumuz sorulara cevaplarını çekip, bize WhatsApp üzerinden atmalarını istedik. Muhabirlere bu yöntemi tercih etmelerini, çünkü bizim sağlık açısından zinde kalmamız, eksik kalmamız gerektiğini salık verdik. (Gürses, çevrimiçi görüşme, 15.03.2021).

Görüşmelere derinlemesine bakıldığında, Kovid-19 salgını sürecinde gazetecilerin haber kaynaklarıyla ilişkilerinin yeniden düzenlendiği anlaşılmaktadır. Olağan dönemde de zaman zaman kullanılan yeni iletişim ortamlarının daha fazla tercih edilmeye başlandığı, ancak yüz yüze iletişimin ise çok sınırlı düzeyde gerçekleştirilebildiği saptanırken, bu durumun haberciler ile kaynaklar arasındaki ilişkileri zayıflatma, özellikle de kulis haberciliğine olumsuz yansınca gibi risklerini beraberinde getirdiği görülmektedir.

Haber Toplama Yöntemleri

Çalışmanın bu kategorisinde de Kovid-19 salgını sürecinde profesyonel gazetecilerin haber toplama yöntemlerine dair bulgulara yer verilmektedir. Görüşmelerde, "Kovid-19 salgını, haber toplama yöntemlerinizi nasıl etkiledi" ve "Bu süreçte uyguladığınız haber toplama pratiklerini açıklar mısınız" şeklinde soru yöneltilmiştir. Bu sorunun sorulmasının nedeni, salgın sürecinde alınan tedbirlere bağlı olarak haber toplama yöntemlerinin değişmiş olabileceği düşüncesidir. Görüşlerine başvurulmuş gazeteciler, salgınla birlikte gerek hastalık bulaşma riski gerekse hükümetin uygulamaları nedeniyle, haber toplama pratiklerinde yenilikler olduğunu belirtmektedir.

İHA çalışanlarının haber toplama pratiklerine dair bilgi veren Cebeci, salgın sürecinde özellikle ikincil kaynak kullanma yöntemiyle haber toplama pratiklerini daha yoğun kullandıklarını aktarmaktadır. İnsanlarla konuşarak haber toplama yöntemini ise daha çok yeni iletişim ortamlarında gerçekleştirdiklerini, bu dönemde Zoom gibi video konferans sistemleri aracılığıyla online röportajlar yaptıklarını dile getiren Cebeci, bu yöntemlerle haber toplama süreçlerinin pratik bir şekilde gerçekleştiğine işaret etmektedir. Cebeci, polis ve adliye haberciliği alanında ise asayiş olayları ile mahkeme duruşmalarını haberleştirmek için yerinden haber toplama tekniğini kullanmaya çalıştıklarını, ancak bu alanda bile zaman zaman ikincil kaynak kullanmak durumunda kaldıklarını belirterek, habere erişim yöntemlerini şöyle açıklamaktadır;

Muhabirler haberin kaynağına gitmeden, uzaktan yeni iletişim kanalları aracılığıyla gelişmeleri takip ettiler. Eğer bir özel haber veya ilave bilgi gerekli görülürse de kaynakla yine uzaktan Zoom üzerinden röportaj yaparak bilgi topladık (Cebeci, çevrimiçi görüşme, 20.03.2021).

Işık, salgın sürecinde haber kaynaklarının etkinliklerine çoğunlukla sadece ajans muhabirlerini kabul ettiğini, bu nedenle gazete muhabirlerinin yerinden haber toplama pratiğini uygulama imkânı bulamadıklarını belirterek, bu duruma bağlı olarak gazeteler açısından rutin gelişmelerde, haber toplama işinin daha çok haber ajansları üzerinden yürütüldüğüne dikkat çekmektedir. Işık, özel haber çalışmalarında ise daha önce de kullanılan yöntemlerden, soruları yazılı alıp yazılı cevap verme, online röportaj gibi pratiklere daha çok başvurduklarını, ancak bu yöntemleri de sorunlu bulduğunu, şöyle ifade etmektedir:

Tasvip edilmeyen yöntem. Muhatpla röportajda, sonuçta soru sorduğun zaman aldığın cevaba göre başka bir şey daha sorabilirsiniz. Yine ayrıca görüntülü iletişim kurarak haber toplama yöntemlerine başvuruldu. Gazeteci dediğin sahada olması gerekir. Rutin bir programı yerinden izleyen gazeteci özel haber çıkartabilir ama gitmezse bunu yapması imkansız. Bir toplantıda birden fazla haber kaynağıyla buluşma imkanı olabilir, farklı konularla ilgili de haber üretme şansını bulabilirsiniz. Uzaktan, haberler eksik gedik toplanıyor (Işık, çevrimiçi görüşme, 17.03.2021).

Tümer, salgın sürecinde haber üretiminde ciddi oranda azalma olduğunu, bunda izolasyon nedeniyle toplumsal hayatın adeta durma noktasına gelmesinin etkili olduğunu söylemektedir. Gazetecilerin, haber üretimlerinin büyük kısmını rutin işlerden gerçekleştirdiğine işaret eden Tümer, haber üretiminde yaşanan azalmayı, şöyle açıklamıştır:

Kültür sanat, spor etkinliği, bakanlıklarda, siyasi partilerde toplantılar olmadı. Özel haber de rutinden üretilir. Rutin işte bir konu sıkıca takip edilir ve aklınıza bir şey gelir, özel haber üretilir. Burada etkinliklerin hepsi azaldığı için tek bir alandan beslenmek zorunda kaldık. O da sağlık ve onun etrafında şekillenen şeyler. Odaklanma da ona göre oldu. Haber kaynaklarının iç işleyişi kapsamında tüm etkinlikler Zoom'a kaydı. Gazeteciler kaynaklara Zoom üzerinden ulaşmak isteyince çok fazla çakışma oldu. Bilim Kurulu Üyelerine bile ulaşmak çok zor oldu (Tümer, çevrimiçi görüşme, 22.03.2021).

Tümer ile benzer görüşleri paylaşan Işık, gazetede belirli sütun, televizyonda da belirli süreyi dolduracak kadar haber üretiminin her koşulda yapılması gerektiğini, salgın sürecinde de birçok alanda üretimin azalmasına rağmen aynı sayıda haberlerin medyada yer aldığına işaret ederek, bunun haberlerde çoraklaşmaya neden olduğunu, şöyle açıklamaktadır:

Okuyucu ne kadar farkında bilmiyorum ama haberlerde müthiş derece çoraklaşma var. Salgın öncesindeki haber çeşitliliği salgın sırasında haber çeşitliliğiyle mukayese edildiğinde bu çoraklık net görülecektir. Sadece gündemle ilgili bir şey değil, bu durum. Bu çoraklaşmanın nedeni. bir taraftan kültür sanat, spor, politika gibi alanlarda etkinliklerin azalması, rutin işlerin ajanslar üzerinden yürütülmesi ve haberlerin uzaktan toplanmasıdır (Işık, çevrimiçi görüşme, 17.03.2021).

Tümer, uzaktan haber toplama süreçlerinde kullanılan yeni iletişim teknolojilerinden kaynaklanan başka bir soruna da şöyle dikkat çekmektedir:

Artık siyaset yapma biçimi değişti. Türkiye'de geçmiş deneyimlerden dolayı insanlar bu iletişim araçlarıyla ses ve görüntülerinin kaydedildiği endişesini yaşıyor. Kovid öncesinde kaynaklar, bazı haberler için yüz yüze görüşerek bilgi vermeyi tercih ediyordu. Bundan yoksun kalındı. Yeni iletişim ortamlarında temkinli davranıyorlar. Sadece cesaret edenler bilgi paylaşımında bulunabiliyor (Tümer, çevrimiçi görüşme, 22.03.2021).

Akın, Türkiye'deki gazete, televizyon ve internet haber sitelerinin büyük çoğunluğunun abone olduğu AA'ya, haber kaynaklarınca öncelik tanıdığını belirterek, salgın sürecinde bu durumun daha çok görüldüğünü belirtmektedir. Özellikle kritik gelişmelerin olduğu dönemlerde, sınırlı sayıda katılımın planlandığı bazı etkinliklerde, basından sadece AA habercileri kabul edildiğini söyleyen Akın, "Salgının ilk dönemlerinde, Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu toplantıları ile Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bazı basın açıklamalarını, sadece AA kameramanı izledi. Özellikle kameramanlarımızın pandemi döneminde meslek hayatlarının en yoğun dönemlerini yaşadığını söyleyebilirim" şeklindeki sözleriyle, salgın sürecinde haber ajansının bu rolünün arttığına vurgu yapmıştır (Akın, çevrimiçi görüşme, 21.03.2021).

Akın, yerinden haber toplama pratiğini uygularken karşılaştıkları sorunları, şöyle açıklamıştır: *En büyük sorun kalabalık ortamlarda hastalık kapma riskiydi. Hastalığının etkilerini yeni yeni öğrenmeye başladığımız dönemde, kamuoyu Covid-19 servislerini merak ediyordu. Mecburen profesyonel bir habercinin bunu yerinde gözlemleyerek, kamera çekimi yaparak haberleştirmesi gerekiyordu. Bu görevi AA çalışanları üstlendi. Bunun da sonuçları oldu. Kameramanlarımızın yüzde 60'ı hastalığı kaptı* (Akın, Çevrimiçi görüşme, 21.03.2021).

Akın ile aynı kurumda politika muhabiri olarak görev yapan Kaplan (Çevrimiçi görüşme, 11.03.2021) da pandemi sürecinin haber toplama yöntemlerine etkisini, *"Bu süreçte farklı olarak yerinden haber toplama pratiğine başvurduğumuzda, haber kaynaklarının talebi üzerine sürekli Kovid testine girmemiz gerekti. Ayrıca yeni iletişim ortamlarında haber kaynaklarının paylaşımlarının artmasına bağlı olarak ikincil kaynak kullanımı yoğunlaştı"* şeklindeki sözleriyle açıklamıştır.

Kaplan'ın, yeni iletişim ortamlarındaki yoğunluk yaşandığı yönündeki görüşüne, Yavuz tarafından da dikkat çekilmiştir. Haber kaynaklarının, salgın döneminde, video konferans sistemlerini fazla kullandığını söyleyen Yavuz, bu sistem üzerinden haber toplama sürecini şöyle değerlendirmektedir:

Bir siyasi lider, ofisinden, arka arkaya 10 programa katılma imkânı buldu. Çevrimiçi bu programları izleyerek haberlerimizi hazırladık. Bu iş yükümüzü çok artırdı. Fiziki olarak katılacak olsa, ön hazırlıkları var, ulaşım için bir süre geçmesi gerekecek ve dolayısıyla bu kadar fazla programa katılma fırsatı bulamayacak. Diğer taraftan bazı yönleriyle bu sistem bizim işimizi kolaylaştırdı. Bir haber için uzman görüş gerektiğinde, internet üzerinden online röportajla 5 dakikada görüşü alıp işi bitiriyoruz. (Yavuz, çevrimiçi görüşme, 20.03.2021).

Gürses de pandemi sürecinde haber kaynaklarının basına yönelik bülten, görüntü servisini yoğunlaştırdığına dikkati çekmektedir. Bu nedenle birçok haberi, evden veya ofisten toplayarak düzenleyebildiklerini aktaran Gürses (Çevrimiçi görüşme, 15.03.2021), *"Onların bültenleri bize çok yardımcı oldu. Mümkün mertebe oraya gitmeden, istihbaratı ve görüntüyü nasıl elde edebiliriz, oraya gitmeden elde edebiliyorsak bu yöntemi tercih ettik, önemli olan sağlık diyerek"* şeklindeki ifadeleriyle tercih ettikleri haber toplama yöntemini açıklamıştır.

Kıvanç El, vakaların yüksek olduğu dönemde birçok toplantıya gazeteci alınmadığını, toplantıları uydu frekansı üzerinden canlı yayınlar aracılığıyla takip ettiklerini, ancak bu yöntemle gerçek haberciliğin yapılmasının mümkün olmadığını öne sürerek, bu görüşünü şöyle savunmaktadır:

Sadece yazılı açıklamayı, kameralar önünde yapılan açıklamayı haberleştirmekle olmuyor, perde arkasını da almak gerekiyor. Meclis muhabiri, Meclis'e gitmeden, komisyon toplantılarına ne kadar hâkim olabilir? İnsanlarla ancak sohbet ederek öğrenebilirsiniz. Bunu telefonla öğrenmek zor. Gazetecinin en önemli görevlerinden biri atmosferi, ne yaşandığını aktarmaktır. Televizyonlardan izleyip aktaramazsınız. Onu aktarmadıktan sonra, sahada olmadıktan sonra hiçbir anlamı yok. Sahada olduğunuzda yazdığınız haber ve anlatımı farklılaşıyor, bilgilendirici veriler verebiliyorsunuz. Televizyondan izleyip bilgi aktarmak çok da verimli olmuyor. (El, çevrimiçi görüşme, 14.03.2021).

Bulgular, haber toplama pratiklerinin salgının etkisiyle yeniden tasarlandığını ortaya koymaktadır. Hastalık riskine karşı alınan tedbirler kapsamında, haber kaynaklarının basına ve kamuoyuna yönelik paylaşımlarını bir basın toplantısı veya yüz yüze iletişim kanalından ziyade yeni iletişim ortamlarından yapmayı tercih etmelerine bağlı olarak, ikincil kaynakları kullanma pratiklerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Kaynakların, sosyal medya, Zoom benzeri sistem ve haber ajansı tarafından yapılan canlı yayınlarına yönelmesi nedeniyle, gazetecilerin de haber toplama sürecinde en çok bu iletişim kanallarını kullandığı saptanmıştır. Bir diğer dikkat çekici bulgu da gazetecilerin çalıştıkları yayın organı türüne göre, haber toplama pratiklerinin değişimiyle ilgilidir. Haber kaynaklarının, yüz yüze bilgi paylaşımında bulunurken veya basın toplantısı benzeri bir etkinliğe gazetecilerin katılımını talep ederken, çoğunlukla sadece haber ajanslarını tercih ettiği, bu nedenle haber ajanslarının yerinden haber toplama pratiğini, gazete ve televizyonlara göre daha fazla uyguladıkları anlaşılmaktadır.

Haberlerin Görselleştirilmesi

Görüşmelerde, katılımcılara, Kovid-19 salgını döneminde haberleri görselleştirme pratiklerine dair soru yöneltilmiştir. Görüşmecilerin verdiği yanıtlardan, gazete ve televizyonların rutin haberlerin görsellerini çoğunlukla haber ajansları ile kurum ve kuruluşların basın müşavirlikleri aracılığıyla elde ettikleri anlaşılmaktadır. Haber ajanslarının rolünün arttığı bu süreçte, gazete ve televizyonların daha çok özel haber çalışmalarında, kendi personeli aracılığıyla görsel elde etme imkânı bulduğu görülmektedir.

El, Cumhurbaşkanlığı ve bakanlıkların, basına açık etkinliklerine sadece haber ajanslarının kameramanlarını kabul ettiğini, bazı durumlarda ise kurumların basın müşavirliklerinde görevli kameraman ve fotoğrafçıların çektiği görsellerin servis edildiğini, bu uygulamanın salgınla beraber sivil toplum kuruluşlarında da yaygınlaştığını, şu sözleriyle aktarmaktadır:

Sivil toplum kuruluşları başkanları da artık basını davet edip yerinden röportaj yapmak yerine, kendi imkanlarıyla çektikleri video ve fotoğrafları basın kuruluşlarına internet üzerinden göndermeyi tercih ediyor. Mesela, Ziraat Odaları Birliği Başkanı her pazar basın toplantısı yapardı, şimdi artık basın toplantısı yapmıyor, bütün basına bir tane video atıyor. O haftanın tarım ziraat gündemi neyse, yaklaşık 7-8 dakikalık video çekimi hazırlayıp paylaşıyorlar. (El, çevrimiçi görüşme, 14.03.2021).

Yavuz da salgın döneminde haberlerin görselleştirilmesinde, haber kaynaklarının FTP, uydu frekansları, WeTransfer gibi yeni iletişim ortamlarını yoğun şekilde kullanarak basına yönelik paylaşımlarda bulunduğunu söylemektedir. TRT Merkez Haberler Biriminde merkezci olarak görevlendirilen muhabirlerin, söz konusu uygulamalar üzerinden haber kaynaklarının paylaştığı görselleri düzenli olarak takip ettiğini söyleyen Yavuz, salgın sürecindeki haberleri görselleştirme pratiklerini şöyle açıklamaktadır:

Cumhurbaşkanlığı çok uzun süredir FTP üzerinden paylaşımlar yapmaktaydı. Salgın döneminde FTP'ye geçmeyen bakanlık neredeyse kalmadı. FTP hesabı olmayanlar da Youtube hesaplarından görseller paylaşıyor. Merkezci muhabir bu paylaşımları takip ederek saha muhabirinin Telegram grubundan aktardığı notları da kullanarak haberi düzenliyor (Yavuz, çevrimiçi görüşme, 20.03.2021).

Cebeci, haber kaynaklarının, iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla kamuoyuna yönelik mesajlarını, kendi personelleri tarafından çekilen görseller eşliğinde basına servis ettiklerini ya da doğrudan sosyal medya platformlarından paylaştığına işaret ederek, salgın döneminde haberlerin görselleştirilmesinde kaynakların artan rolüne dair, şu ifadeleri kullanmıştır:

Uzun süreden beri politika, sağlık, eğitim, diplomasi alanında, kaynaklar, basın müşavirliklerinde basın için görüntü ve fotoğraf çekimi yapan personel istihdam ediyor. Salgın döneminde bu çok daha arttı. Öyle ki daha önce nadir olarak basınla görsel paylaşan güvenlik kaynakları bu dönemde onlar da hazırladıkları görüntüyü WhatsApp, Telegram gruplarından paylaşıyorlar (Cebeci, çevrimiçi görüşme, 20.03.2021).

Gürses, uzaktan çalışma sistemini uygulamalarına bağlı olarak, Kanal D Ankara kameramanlarının, bir haber için görevlendirildiğinde haber merkezine gelmeden doğrudan sahaya giderek gerekli görüntüyü elde ettiğini, kameramanların elde ettiği görüntülerin montajının da bazı teknik yatırımlarla çalışanların evlerinden yapılmasını sağladıklarını anlatmaktadır. Anons çekimlerinde ekiplerin kalabalıktan uzak durmaları noktasında bir hassasiyet gösterdiklerini söyleyen Gürses, çalışanların sağlığını dikkate alarak yeni uyguladıkları haber görselleştirme pratiklerini, şöyle açıklamıştır:

Cep telefonlarıyla çekilmiş, yapılmış röportajlar, evlerden yapılan online bağlantıları tercih ettik. Herkesin kamerasının da aynı kalitede olmadığını göz önünde bulundurursak, bu yöntemle elde ettiğimiz görüntüler biraz bulanık, düşük kalitede oldu ve bunu biraz da hoş gördük, izleyici de hoş gördü. Önemli olan sağlık, dedik. (Gürses, çevrimiçi görüşme, 15.03.2021).

Akın da salgın döneminde, görüntü elde etmek için AA kameramanlarının sahada görev yaptığını söylemektedir. AA kameramanlarının pandemi döneminde hayatlarının en yoğun ve en tehlikeli dönemlerini yaşadığını söyleyen Akın, "herkesin kaçtığı mekanlara girmek zorunda kaldılar" ifadeleriyle, karşılaştıkları riske işaret etmektedir. Salgının ilk dönemlerinde Cumhurbaşkanlığı ve Sağlık Bakanlığındaki canlı yayınların, bir AA kameramanının elindeki kamera ve 4.5 G cihazıyla yapıldığına dikkati çeken Akın, "Hastalık riskine karşın, sürekli Cumhurbaşkanlığı ve Sağlık Bakanlığında aynı muhabiri görevlendirdik, 3-4 ay bu yayınları yaptı. Işıklı, sesçi, canlı yayın aracı görevlisi, rejî görevlisi yoktu. Hepsini bir kameramanımız yaptı. Sadece bizim kameramanımız vardı. Bir nevi kamu yayıncılığı yaptık" şeklindeki sözleriyle, mobil iletişim imkanlarının sağladığı sistem sayesinde salgın sürecinde karşılaştıkları olağanüstü yoğunluğun üstesinden geldiklerine işaret etmektedir (Akın, çevrimiçi görüşme, 21.03.2021).

Akın, bazı haberler için de Zoom sisteminden alınan görüntüleri kullandıklarını, ancak bu sistemle elde edilen görsellerin sıkıntılı olduğunu, "Çözünürlüğü çok düşük olmasının yanı sıra çerçeveleme teknikleri açısından fotoğrafik malzemeler üretilmedi. Sadece bir kafa yer aldı. Haber kaynağının anlatmak istediği detaylara ulaşamadık, çekemedik. Tatsız tuzsuz haberler oldu. Geçici süreç olduğu için katlanılabilecek bir şey olarak gördük" sözleriyle açıklamaktadır (Çevrimiçi görüşme, 21.03.2021).

Tümer de Milliyet Gazetesi Ankara Haber Merkezi'nde daha önce 4-5 foto muhabiri istihdam ettiklerini, ancak zamanla bu sayının 2'ye düştüğünü, bu foto muhabirlerini de hastalık riski nedeniyle her habere gönderemediklerini söylemektedir. Tümer (Çevrimiçi görüşme, 22.03.2021), "Zaten kaynaklar da ajansları tercih ediyor. Birçok bakanlık aylarca muhabirleri, foto muhabirlerini almadılar, sadece kameramanları etkinliklere aldılar. Ajanslar üzerinden servis yaptılar ki biz de onları ajanslar üzerinden aldık" şeklindeki sözleriyle haberlerin görselleştirilmesi sürecinde haber ajanslarının artan rolüne dikkat çekmiştir.

Katılımcıların yanıtlarından, Kovid-19 salgını sürecinde haberler görselleştirilirken, gazete ve televizyonlarda, haber kaynaklarının uydu frekansı üzerinden yaptığı canlı yayınlar, FTP, WhatsApp, sosyal medya platformları üzerinden paylaşılan video ve fotoğraflar, Zoom benzeri sistemler aracılığıyla temin edilen görseller ile haber ajanslarına sıklıkla başvurulduğu, haber ajanslarının ise kendi personeli aracılığıyla salgın öncesinde olduğu gibi sahadan görüntü ve fotoğraf elde etmeye devam ettiği, ancak bazı haberlerde haber kaynaklarının tercihi nedeniyle Zoom benzeri sistemleri de kullanmak durumunda kaldığı saptanmıştır. Yine bulgulara göre, salgın sürecinde gazete ve

televizyonların, ihtiyaç duyulan görsellere erişimde haber kaynakları ve haber ajanslarına bağımlı hale geldiği anlaşılmaktadır.

Sonuç

Gazeteciler, haber üretim pratiklerini uygularken, gerek iktidarların uygulamaları gerekse bulundukları ortamın koşullarından kaynaklı çeşitli engelleme ve risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu tür sorunlar, özellikle savaş, afet ve salgın gibi kriz dönemlerinde daha çok yaşanmaktadır. Bu noktadan hareketle yaptığımız çalışmada, tüm dünyayı etkisi altına alan Kovid-19 salgını sürecinde, gazetecilerin başvurdukları haber üretim pratiklerine dair perspektif oluşturulmaya çalışılmıştır.

Görüşme yönteminin kullanıldığı araştırma kapsamında deneyimlerine başvuru alan profesyonel gazetecilerin görüşlerinden, Kovid-19 salgını döneminde, hastalık bulaşma riskine karşı alınan tedbirler nedeniyle medya kuruluşlarında yeni iletişim ortamlarından yararlanarak uygulanan uzaktan çalışma sisteminin, içerik üretimi açısından ideal bir çalışma düzeni olmadığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte, özellikle gazete ve televizyonların haber üretim sürecinde yerinden haber toplama yöntemini uygulama imkanını neredeyse hiç bulamadığı, haberleri çoğunlukla ajanslar ile yeni iletişim ortamlarından eriştikleri ikincil haber kaynaklarından topladığı saptanmıştır. Gerek hastalık riski gerekse de haber kaynakları tarafından düzenlenen etkinliklere basından katılımın sınırlandırılmasının, gazete ve televizyon haberciliğinde olağan dönemde kısmen kullanılan yeni iletişim ortamlarına daha fazla yönelmeye neden olduğu söylenebilir. Görüşmelerde, katılımcıların tamamı, haber kaynaklarıyla ilişkilerin, Zoom ve WhatsApp gibi uygulamalar aracılığıyla yürütülmesinin, haber üretim sürecine olumsuz yansıdığını, haber kaynaklarının gazeteciler tarafından talep edilen bilgiyi yeni iletişim ortamlarında paylaşmakta kontrollü davrandığını belirtmektedir.

Bir diğer genel sonuç, Kovid-19 salgını sürecinde gazete ve televizyonlarda yayınlanan haberlerin üretiminde, haber kaynakları ile haber ajanslarının rolünün artmış olmasıdır. Özellikle kurumsal haber kaynaklarının, salgını öne sürerek, basın toplantısı gibi etkinliklere gazetecileri davet etmek yerine kendi personelleri aracılığıyla medyaya yönelik daha fazla içerik oluşturduğu görülmektedir. Bu süreçte, kurumsal haber kaynakları, vaka sayısının fazla olduğu dönemde, hastalık bulaşma riskinin kalabalık ortamda artacağını öne sürerek gazete ve televizyon habercilerini devre dışı bıraktıkları, haber ajansları, zaman zaman da sadece AA habercilerini, etkinliklerine kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bu durum, kaynaklar ve haber ajansların, medyada yer alan haberlerin içeriğinin belirlenmesinde rolünü arttırdığını söyleyebiliriz.

Uzun süreden beri, gazetecilik alanında etkileri tartışılan yeni iletişim ortamlarının, Kovid-19 salgını sürecinde tam anlamıyla deneyimlendiği anlaşıırken, bu teknolojilerin haber kaynaklarına medyada yer alan içeriklerin belirlenmesinde daha fazla olanak sağladığı görülmektedir. Dolayısıyla, ideal haberciliğin yapılması bakımından, hem kriz dönemlerinde hem de olağan süreçte yeni iletişim ortamlarının kullanılmasının yanı sıra yerinden haber toplama yöntemlerinin kullanılabileceği uygulamaların devam ettirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Çaplı, B.s ve Tuncel, H. (2009). Kriz haberciliği., B. Çaplı & H. Tuncel (Editörler), Televizyon haberciliğinde etik içinde (237-250). Fersa Matbaacılık: Ankara.
- Çetinkuş, H. ve Keleş, N. (2017). Muhabir. Ankara: Anadolu Ajansı Yayınları.
- Devran, Y. ve Özcan Ö. F. (2018). "Suriye Savaşının Habercilik Pratiklerine Etkisi: İliştirilmiş Gazeteciliğe Karşı Aracılı Gazetecilik". Global Media Journal TR Edition, 9 (17), 75-95.
- Drock, N. ve Veglis, A. (2018, Haziran). Crisis Reporting - an Introduction. Aristotle University of Thessaloniki Crisis Reporting EJTA Teachers' Conference, Thessaloniki, 11-12.
- Dursun, Ç. (2005). Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek, der. Sevda Alankuş. Gazetecilik ve Habercilik içinde (69-71). İkinci Baskı. İstanbul. IPS İletişim Vakfı Yayınları, 69-71.
- Fırat, D., G. (2011). Kriz Dönemlerinde Televizyon Yayıncılığı. Uzmanlık Tezi. Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- Furuncu, D. (2019). Haber Üretim Pratikleri Bağlamında Veri Gazeteciliği; Türkiye'deki Gazetecilerin Vergi Gazeteciliğine Yaklaşımı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Furuncu, D. ve Zinderen, A. (2021). "Kovid-19 Döneminde Veri Gazeteciliği: Koronavirüs Haberlerinin Betimsel Analizi". The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11 (1), 85-102.
- Galtung, J. Ve Ruge, Mari, H. (March 1965). "The structure of foreign news: the presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers", Journal of Peace Research, Vol. 2, No. 1, 65-71.
- Geyik, K. (2020). "Mobil İletişim Ortamlarına Uyum Sürecinde Muhabirlik Pratikleri: Anadolu Ajansı Örneği". Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi, (16), 259-286.

- Hakan, A. (2020). Basında Evden Çalışma Devrimi, <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/hurriyetin-arka-kosesi/basinda-evden-calisma-devrimi-41521376>, Erişim Tarihi: 11.03.2021.
- Harvard Business Review Press (2015). Kriz Yönetimi. Çev., Melis İnan. İstanbul: Optimist. Howard, A. Benjamin (2017). The Art And Science of Data-Driven Journalism, Tow Center for Digital Journalism Publications, Colombia University, <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8Q531V1> Erişim tarihi:15.03.2021.
- İnuğur, M., N. (1993). Basın ve Yayın Tarihi, İstanbul: Der Yayınları, 57-143.
- Kars, N. (2015). Radyo-Televizyon Haberciliği, İstanbul: Derin Yayınları, 150-6.
- Kuru, B. (2020). "Gözden Irak, Gazetecilikten Irak: Uzaktan Çalışma Dönemi Medyayı Nasıl Etkileyecek." <https://journo.com.tr/uzaktan-calisma-medya> Erişim tarihi: 10.03.2021.
- Kümbetoğlu, B. (2008). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. (2. Basım). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Merriam Webster (2021). Definition of Crisis <https://www.merriam-webster.com/dictionary/crisis> Erişim tarihi: 15.03.2021.
- Narin, B. (2015). "Mobil Telefonlar ve Gazetecilik: Mobil Haber Üretimi ve Habere Mobilden Erişim". XX. Türkiye'de İnternet Konferansı 1-3 Aralık 2015, İstanbul Üniversitesi.https://www.researchgate.net/publication/321980321_Mobil_Telefonlar_ve_Gazetecilik_Mobil_Haber_Uretimi_ve_Habere_Mobilden_Erisim/link/5a3c43740f7e9b10e23bbd0c/download Erişim Tarihi: 17.02.2021.
- O'Neil, D. ve Harcup, T. (2008). News Values and Selectivity. The Handbook of Journalism Studies, London: Routledge.
- Örnek, A., Ş. (2007). "Kriz Yönetimi Stratejileri ve Türkiye Bilişim Sektörü Örneği". Yönetim Bilimleri Dergisi, 5 (1), 107-130.
- Öztunç, M. (2020). "İnternet Haberciliğinde Koronavirüs Salgınının Sunum Biçimi". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9 (3), 2825-2840. DOI:10.15869/itobiad.756934
- Patton, Q., P. (2002). Qualitative Research and Evaluation Methods. U.S.A: Sage.
- Perreault, M. ve Perreault, G. (2021). Journalists on COVID-19 Journalism: Communication Ecology of Pandemic Reporting, <https://www.researchgate.net/publication/349054314>, Erişim Tarihi; 12.03.2021.
- Sloan, D. ve Parcell, L., M. (2002). American Journalism, History, Principles, Practices, Nort Carolina.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). COVID-19 Haftalık Durum Raporu 07/09/2020 – 13/09/2020 https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39033/0/covid-19-haftalik-durum-raporu-37-haftapdf.pdf?_tag1=65F4D8399C803579F38C7716D0E1E179FF510D59 Erişim Tarihi: 16.03.2021.
- Türk, M. S., Bıyık, A., Güven, A. ve İbiş, A. (2013). "Türk Gazetecilerin Haber Değeri Algısına Yönelik Bir Araştırma". International Journal of Social Science, 6/5, 739-754.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, E. (2010). Medya ve Habercilik. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Zhou, Fei vd. (2020). "Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: A retrospective cohort study". The Lancet, 395: 1054.

NEWS PRODUCTION PRACTICES DURING THE COVID-19 PANDEMIC CRISIS

Kurbani Geyik

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic caused a deep crisis with significant consequences in the political, economic, cultural and social sphere on a global scale. While the measures taken against the spread of the epidemic caused disruptions in social processes, work in some business lines came to a halt. There are a number of structural transformations such as health becoming a fundamental issue, increasing digitalization in every field, reshaping social relations, economic and artistic activities. This research is a qualitative research conducted to reveal the extent to which the working order of journalists, whose work intensity increases even more in extraordinary situations such as epidemic, war and disaster, is affected by the Covid-19 outbreak. Within the scope of the research, the opinions of 9 journalists working in the news organizations in Ankara were consulted. According to the findings of the research, it was determined that especially newspapers and televisions could not find the opportunity to apply the news gathering method from the field, that they collected the news mostly from news agencies and secondary sources they accessed by new communication media. It is concluded that this situation, which is caused by the risk of disease infection and the restriction of the participation of journalists to news sources activities, causes the newspaper and television journalists to tend to the new communication media that they partially use in the usual period.

Keywords: Journalism, news production practices, Kovid-19 outbreak